

XIX Łądzkie Sympozjum Liturgiczne *Pobożność ludowa i liturgia*

(Łądz n. Wartą, 17 października 2003 r.)

Już po raz dziewiętnasty zabytkowe mury Wyższego Seminarium Duchownego Księży Salezjanów w Łądzie n. Wartą gościły uczestników sympozjum liturgicznego zorganizowanego przez ks. prof. dr. hab. Adama Duraka. Temat tegorocznego sympozjum brzmiał: *Pobożność ludowa i liturgia*. Sympozjum było jednocześnie jednym z ważnych akordów kończących obchody jubileuszu 50-lecia działalności tego seminarium. Jak i w poprzednich latach, tak i tym razem sympozjum liturgiczne zgromadziło okazałą liczbę ponad stu dwudziestu uczestników, dla których była to okazja, aby zapoznać się bliżej z zasadami i wskazaniem, jakie podaje Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów w Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii i jak odczytać i wykorzystać ten dokument w naszej polskiej rzeczywistości. Dużą grupę uczestników stanowili już tradycyjnie księża salezjanie, dla których udział w sympozjum był z jednym z punktów zorganizowanego dla nich spotkania formacyjnego. Nie zabrakło też przedstawicieli ościennych seminariów tak diecezjalnych, jak i zakonnych. Wśród nich wymienić można delegację z seminariów z Włocławka i z Gniezna, kleryków ze Zgromadzenia Misjonarzy Św. Rodziny z Kazimierza Biskupiego, kleryków z seminariów salezjańskich z Łodzi i Krakowa wraz ze swoimi opiekunami. Obecny był też przedstawiciel z seminarium ojców redemptorystów z Tuchowa. Na sympozjum przybyli również przedstawiciele studentów z UKSW w Warszawie.

Otwarcia sympozjum dokonał rektor WSD w Łądzie ks. dr Marek Chmielewski, który podkreślił wkład Łądzkich Sympozjów Liturgicznych w cały proces formacyjny, naukowy i kulturotwórczy dla całego seminarium. Ksiądz Rektor, nawiązując do tematu sympozjum, stwierdził, że temat ten nabiera jeszcze innego wyrazu w tym szczególnym miejscu, jakim jest klasztor w Łądzie, gdzie wzajemne przenikanie się liturgii i pobożności ludowej dostrzec można na każdym niemalże kroku. Podczas słowa otwierającego sympozjum ksiądz rektor przywitał prelegentów i zaprosił wszystkich, by dobrze się czuli w gościnnych murach łądzkiego seminarium.

Słowo wstępne wygłosił organizator sympozjum — ks. prof. dr hab. Adam Durak, który podziękował poszczególnym prelegentom za wyrażenie zgody na udział

w sympozjum i wygłoszenie referatów. Przywitał przybyłych gości i zapoznał zebranych z poszczególnymi punktami sympozjum.

Sesja pierwsza składała się z trzech referatów. O. dr Stanisław Madeja CSSR (WSD CSSR w Tuchowie) w swoim referacie, zatytułowanym *Główne linie teologiczne „Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii”*, ukazał w sposób bardzo syntetyczny układ dokumentu. Następnie autor przedstawił bogaty kontekst historyczny kształtowania się pobożności ludowej i jej powolne odchodzenie od liturgii. Jako jedną z przyczyn zwracania się ludzi do nabożeństw i odnajdywania w pobożności ludowej była zbytnia klerykalizacja liturgii i wprowadzenie gestów i znaków całkowicie niezrozumiałych dla zwykłego człowieka, tak, że stawał się on tylko widzem, a nie uczestnikiem liturgii. Ks. dr Madeja podał za Dyrektorium 10 zasad odnowy i kształtowania właściwej pobożności ludowej. Dokument Kongregacji powinien być ważnym czynnikiem pomagającym weryfikować przejawy i formy pobożności ludowej, by miały one podstawy biblijne, liturgiczne, eklesjalne i nie odciągały człowieka wierzącego od liturgii, ale go do niej prowadziły.

Jako drugi usłyszeliśmy referat ks. prof. dra hab. Jan Przybyłowskiego (UKSW, WSD Kalisz), który swoje wystąpienie zatytułował: *Duszpasterskie wyzwania Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii*. Autor ukazał biskupów jako tych, którzy wraz ze swoimi współpracownikami: prezbiterami i diakonami są pierwszymi odpowiedzialnymi za rozwój i właściwy kształt pobożności ludowej w diecezji. Ważnymi współpracownikami biskupa w dziele rozwoju pobożności ludowej są wymienieni również w dokumencie kustosze sanktuariów i przełożeni męskich i żeńskich zgromadzeń zakonnych, które zawsze były kolebką dla rozwoju pobożności szerokich mas ludowych. Prelegent dokonał ciekawego rozróżnienia między tym, co jest religijnością, a co kościelnością. Mamy tego obraz podczas migracji ludności, gdzie najlepiej dostrzega się ten brak pogłębienia i zakorzenienia wiary w życiu. Problemem dla rozwoju autentycznej, pogłębionej i odnowionej pobożności ludowej jest również niedostateczne przygotowanie i otwartość samych duszpasterzy. Podmiotem pobożności ludowej jest każdy chrześcijanin. Dlatego potrzeba, by rozwój religijności poparty był zdobyczami innych dziedzin wiedzy, takimi jak: antropologia, socjologia, pedagogia, historia. Autor za Dyrektorium podał jej gwangelizację i troskę duszpasterzy o nie mieszanie jej z nabożeństwami liturgicznymi, jako bardzo ważny element pogłębiania pobożności ludowej. Chronić należy pobożność ludową od wpływów magii, zabobonów, spirytyzmu, dążenia do zemsty i konotacji seksualnych. Prelegent podkreślił, że nie należy oddzielać pobożności ludowej od liturgii, ale ukazywać ich wzajemne relacje.

Ks. dr Stanisław Araszczuk (WSD Legnica) przedstawił trzeci referat: *Język i formy pobożności ludowej*. Autor swoje wystąpienie zawarł w punktach, które przedstawiały relację odnowy liturgicznej i formy pobożności ludowej, historyczny rozwój języka i form pobożności ludowej, formy pobożności ludowej w tradycyjnym układzie roku liturgicznego, kult błogosławionych i świętych, formy modlitw wstawien-

nicznych za zmarłych, sanktuaria i pielgrzymki jako szczególna forma pobożności ludowej. We wnioskach pastoralnych mogliśmy usłyszeć, że formy pobożności ludowej powinny czerpać z Pisma Świętego, z liturgii, Ojców Kościoła. Powinna ona zachować swój język, który musi być prosty i wystrzegać się banalności i improvizacji. Odpowiedzialność za formy pobożności ludowej spoczywa na ordynariuszu miejsca.

Po trzecim referacie sprawowana była uroczysta Eucharystia, której przewodniczył i homilię wygłosił ks. dr Zenon Klawikowski — Wikariusz Inspektorialny Prowincji Piłskiej.

Sesja druga, popołudniowa, rozpoczęła się od dyskusji nad referatami z sesji przedpołudniowej. Po dyskusji referat wygłosił ks. dr Waldemar Pierózek SDB (Dyrektor Gimnazjum i LO Towarzystwa Salezjańskiego w Bydgoszczy). Jego wystąpienie było zatytułowane *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii a duszpasterstwo młodzieżowe*. Na początku swojego wystąpienia autor opisał sytuację młodzieży i jej postawy religijne. W dalszym ciągu referatu ukazane zostały próby pomocy młodzieży w lepszym przeżywaniu swojej wiary, w czym w sposób wydatny ma pomóc duszpasterstwo młodzieżowe, które ze swej natury powinno się posiłkować pobożnością ludową, czyli naturalną pobożnością młodego człowieka. Pobożność ludowa odnowiona według zasad Dyrektorium stanowi ważną pomoc dla młodzieży w odkrywaniu własnego człowieczeństwa i godności chrześcijańskiej. Pobożność ludowa otwiera nowe formy wyrażania swojej osobowości, swojej relacji do Boga i do drugiego człowieka, tak bardzo ważne dla młodych ludzi.

Drugi referat sesji popołudniowej przedstawił ks. dr Mateusz Matuszewski (WSD Warszawa-Praga) a jego temat brzmiał: *Udział wiernych świeckich w nabożeństwach ludowych*. Prelegent w swoim wystąpieniu podkreślał wzajemną zależność liturgii i pobożności ludowej od samych początków historii chrześcijańskiej. Chrześcijaństwo zawsze było związane z kulturą regionu, w którym się rozwijało. Pobożność ludowa rozwijała się niejako równoległe z liturgią i nie stanowiła dla niej konkurencji, ale bardziej chęć jej dopełnienia. Szczególny wpływ miała klerykalizacja liturgii, niezrozumiały język, skomplikowana struktura, która utrudniała osobom niewtajemniczonym, czyli wiernym świeckim, wyrażanie swojej wiary. Szukano nowych form wyrazu i tak powstała pobożność ludowa. Wzajemne przenikanie obu tych nurtów zauważamy w przejmowaniu przez liturgię elementów pobożności ludowej, jak chociażby adorację krzyża w Wielki Piątek czy też błogosławienie ognia podczas Wigilii Paschalnej, kult świętych. Były też momenty konfliktów między pobożnością ludową a liturgią (jak w czasach Oświecenia czy na początku XX w.), ale wynikały one raczej z niezrozumienia istoty pobożności ludowej. Już na Soborze Watykańskim II dowartościowano pobożność ludową jako pochodzącą z tego samego źródła co liturgia. Wiek XX jest czasem obudzenia zmysłów, ciała i człowiek od czuwa bardziej niż kiedykolwiek wcześniej potrzebę wyrażenia się przez gesty, znaki, symbole, pobożne czyny. Pobożność daje człowiekowi poczucie głębokiego uczest-

nictwa w kulcie poprzez dotknięcie, niesienie świętego przedmiotu, pocałunek, taniec, procesję. Pobożność ludowa pozwala modlić się całym sobą, całym ciałem, wszystkimi zmysłami. Zarówno po tym referacie, jak i po innych odbyły się bardzo ciekawe i pogłębiające dyskusje, choć ze względów czasowych nie sposób było na wszystkie pytania szczegółowo odpowiedzieć.

Podsumowania obrad XIX Łądzkiego Sympozjum Liturgicznego dokonał ks. prof. Adam Durak. Dziękując prelegentom i uczestnikom, wskazał na duże korzyści, jakie daje uczestnikom udział w sympozjum. Warto wspomnieć, że historia Łądzkich Sympozjów Liturgicznych dostępna jest na stronie internetowej.

Ks. Zbigniew Adamiak SDB